

Ako bi se zahtevala drugačna svetlobna širjava, naj se ob vsacem slučaju posebno o tem komisijonalno razpravlja ter k razpravi pokličejo vsi, katerim more kaj do tega biti, in ako bi se dogovor ne mogel z lepimi besedami dognati, potem naj to stvar politično oblastvo razsodi.

§. 5. Plotovi in seče naj praviloma bliže ne stojé nego li pol sežnja daleč od vnanjega robú obcestnega rovišča, ter največ visokosti smejo imeti po 4 čevlje.

Seče niso dovoljene ob taci cestiščah, koder sneg rad zameta.

§. 6. K okrajnim cestam se čez en seženj blizu vnanjega robú obcestnega rovišča ne sme staviti nobeno novo poslopje, prezidovanje ali prizidek, nobeden zid ter nikakoršno oplotje, in ako bi se pokazali posebnega ozira vredni vzroki, smejo se izimki dovoliti samo tedaj, če je poprej dobljena privolitev političnega oblastva in tistih organov, katerim je izročena cestna uprava.

Te organe je pri taci stavbah treba privezati k ogledu, kateri naj se vrši na samem mestu.

§. 7. Porabljavati cestišče, pocestne bankete, obcestna rovišča in mostove, tja kopičiti gnoj in drugo nesnago, tja skladati drva, zidarsko kamenje, pesek, prst in grámos (šuto) ali po polji nabrano kamenje, drva z bregov spuščati na cestišče, tja navračati strešno kapnico in druge tekočine, ter sneg, po strehah ali pred samimi hišami in po dvoriščih ležeč voziti na cestišče, na pocestne bankete in mostove, gnojnico iz hlevov navračati na cesto ali v obcestna rovišča, in cesti sploh jemati širjavo, ter še posebno jo prioravati, odtočna rovišča z jezovi pregrajati ali jih zablátiti, — vse to je prepovedano, in prerediti je, da se odpravijo vse take nerednosti, in ako je treba, da se v poprejšnje bitje vse zopet popravi ob troških tistega, kdor je to zakrivil.

§. 8. Po cesti na vlak voziti drevesa, hlode in druge take stvari, katere cestišču delajo kvaro, vse to je prepovedano, razen kedar je sanénec.

§. 9. Prepovedano je, hitro voziti po lesenih mostovih.

§. 10. Praviloma naj vsak voz ima cokljo.

V pridržavanje koles smejo biti samo cokle ali drsniki (žlajfi), in ti samo tako, da se kolesom ne zapre vsa vrtečnost.

Zavornice ali zapenjači se ne smejo nikoli rabiti, a zavórne (ledne) verige samo tedaj, kedar je žledíca.

§. 11. Vsi nakladni vozovi, kateri služijo v obrtni prevoz, treba, da brez ozira na težo naloženega blaga, ako jim je napreženih več nego li dva konja, imajo konči (vsaj) po štiri palce široka platišča, in to določilo dobode moč dve leti po razglasu tega zakona.

Priprežni konji, na večih klancih ali ob vremenskih nezgodah najeti se ne štejejo k pravilni upregi.

Določilo o širokejših platiščih se ne razteza na vozove domačega gospodarstva.

§. 12. Ploskev kolesnega okova pri vozéh vsake vrste naj bode napravljena brez vzbóknjenih, okroglo napetih poviškov ter brez venkaj moléčih žrebljev in vreteničnih (šravfovih) glav. (Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Zapisnik

31. odborove skupščine slovenske Matice

9. oktobra 1874. leta.

Ko so se bili zbrali gg. odborniki: dr. J. Bleiweis, Šolar, dr. Vončina, Marn, Žakelj, Praprotnik, Močnik,

Vavrú, dr. Strbenec, dr. Poklukar, Vilhar, Sovan in Tušek, je odprl prvosednik g. dr. Costa skupščino ter najpoprej naznanil, da se je dr. Razlag odpovedal odborništvu in da je mesto njega stopil v odbor profesor Žolgar, ki je bil dobil pri obnem zboru za izvoljenimi odborniki največ glasov. Odbornika g. Parapat in g. Majciger naznanjata, da jima ni mogoče v skupščino priti. — Zapisnik 30. skupščine se brez opazke potrdi.

Prvosednik bere prošnjo šole v sv. Vidu pri Brdu, naj bi jej Matica kaj svojih knjig podarila. Razgovarjajo se o tem dr. Costa, Močnik, dr. Poklukar in Šolar. Dr. Poklukar svetuje, naj se jej pošljejo vse po Matici izdane knjige, ako šolska knjižnica pristopi k Matici kot letnik. Ta predlog se je tudi sprejel. Nadalje pové prvosednik, da je Matica dobila iz Dunaja pohvalno pismo od lanske svetske razstave.

Potem se je prešlo na dnevni red.

1. K otvorenju vseučilišča v Zagrebu gredó gg. prvosednik dr. Costa in nekateri odborniki na lastne stroške, da zastopajo tam Matico, in to z adresó, katero bo g. prvosednik sam sestavil.

2. Odbor je sklenil prihodnje leto nadaljevati Atlant, ter izdati Škandinavijo, Britanijo in Francosko.

3. Schödler se letos ne more dovršiti, ker so nam podobe prekasno prišle iz Brunšvika. Njegova botanika (prevod Tuškov) in zoologija (prevod Erjavčev) se boste izdali leta 1875.

4. Kersnikovo Avstrijsko povestnico so presojevali trije strokovnjaki. Gospod pisatelj je nekoliko prenaradil rokopis po željah gospodov presojevalcev, ter g. prvosednik svetuje, naj ga Matica sprejme. Odbor ga tudi soglasno sprejme. Ta povestnica se bo izdala za 1875. leto.

5. Za dr. Šubičev spis „o telegrafiji“ se bo iskal lesorezec, ki bi podobe napravil. Če se bo mogel dobiti in če ne bo predrag, se bo spis tiskal v letopisu 1875. leta v tem slučaju, ako bo gospod pisatelj hotel zadovoljevati se z nagrado 33 gold. za tiskano pôlo tako, da se odštejejo od tega plačila stroški za podobe.

5. Odbor je sklenil zaostalo letnino iztirjati, in sicer najpoprej po časnikih opomniti tiste, ki še niso plačali, da naj plačajo.

6. Gosp. prvosednik naznanja, da je v odborovem imenu prevzel Cafovo zapuščino.

7. Proračun za 1875. leto se napravi.

8. Gosp. Križnik v Motniku prosi kaj nagrade za nabiranje narodnega blaga. Dosodi se mu v to imé 30 gold.

9. Tajnik naznanja, kaj in kako misli obnem zboru poročati, ter med drugim tudi pové, da je od 4. marca 1874 pristopilo 90 novih letnikov in 2 ustanovnika. Odbor pritrdi njegovemu poročilu, ter ker ni nobenega predloga več, končá g. prvosednik sejo.

Slovstvene stvari.

Pobirki iz knjig, pa „sine ira et studio.“

Te dni smo dobili v roke Primorskega slov. zakonika XVIII. izdatek, kateri pod št. 21 obsega razglas Tržaškega mestodržstva *) o podporščinah (subvencijah)

*) Pri tem izrazu utegne kdo otresti z glavo; ali naj nam pové boljega. Za „Statthalter“ locum tenens reči: namestnik — tó ne gre, ker namestnik je „Stellvertreter“. namesništvo toraj „Stellvertreterschaft“. In če kdo za „Statthalter“ vzame bosedo: namestnik, kako poreče: „der Stellvertreter des Statthalters?“ Vsaj ne namestnikov namestnik! Tudi s pristavkom: cesarjev na-

namenjenih gospodarjem žebcev plemenjakov (pastuhov). Odlikuje se pa ta prevod s tako neznano slovenščino, da bi nam, primaruha! res bil mojster, kdor bi iz njega rekonstruiral nemški izvirnik. Da bodo čitatelji mogli sami soditi, naj se tukaj ponatisne nekoliko vrstic iz tega razglasa: „gledé podpíranja zasebnih plemenskih žrebcev. Ker je Primorska deželna komisija v zadevah konjske reje spoznala, da je mogoče polagoma izpeljati tudi na Primorskem ona od c. k. ministerstva za poljedelstvo določena pravila o podpíranji zasebnih plemenskih žrebcev tako dajo se gledé ravnanja pri tem opažujočega sledeča pravila na znanje:

1. Podpíravni zasebni plemski žrebec mora vsled izvrševavnega predpisa 3. februarija 1866 biti spoznan za posebno sposobnega za rejo.

2. On je moral za vsaki primerljaj posebej od deželne komisije določeno število kobil založiti.

3. Posestniki žrebcev, kateri prosijo za podporo, naj položijo deželni komisiji redno vodjeni zaznamek zaloge.

5. Posestnik žrebcev mora dokazati, da je bil podpíraven žrebec enkrat pred in dvakrat med pretečeno založeno dobo temeljito zdraviteljsko pregledan od k temu pooblaščenega zdravnika ali pri pomanjkanji takega od preskuščenega živinozdravnega kovača.

6. Že podpírani žrebec zamore v koj prihodnjem letu še le takrat s podporo zopet podeljen biti, ako je njegova rodovitost s primernim številom in dobroto od njega v proteklem letu zarojenih žreb zavarovana.

8. Podpíranega žrebca se zamore še le eno leto po prejeti podpori prosto prodati. Da se bode ta-le določba na tanko izpolnjevala, kajti ako ne nastane dolžnost povrniti prijeto podporo, mora posestnik žrebca po podpísanem protipisu po izgledu tukaj priloženega obrazca izreči, da se na to zaveže.“

Čitaje tako kolobocijo človek res ne vé, bi li se bolj čudil temu, da se pri Tržaškem mestodržstvu takim, slovenskemu ljudstvu po vsem Primorskem in Goriškem namenjenim razglasom pripisuje tako mala važnost, da jih noben zvedenec pred natisem ne pogleda, ali pa temu, da se najde človek, ki si, tako pičlo znajoč slovenski jezik, upa in drzne, poslovenjevanje uradnih razglasov prevzeti in to najbrže za denar.

Tudi ostala slovenska deželna zakonika, kranjski namreč in štajarski, nista pisana prav v vzorni slovenščini, a trditi se ne more, da nista za nobeno rabo.

Vendar bi pisatelja Kranjskega zakonika smeli opozoriti na to, da se nemška konštrukcija, na priliko „der Schein ist zu unterfertigen“, in pa „die Scheine sind zu unterfertigen“, sicer dobro poslovenjuje tudi s pomožnim glagolom: je, samo da mora predmet vsegdar stati v 4. padeži (kakor da je izpuščena beseda: treba), torej: list je podpisati, pa tudi: liste je podpisati, a ne: listi so podpisati, kakor stoji na priliko v V. kosu Kranjskega zakonika 1874 v §. 16 na strani 24: Vsi znani posestniki so posebno povabiti (namesto: Vse — posestnike je posebno povabiti) itd.

S kraja v misel vzeti razglas Tržaškega ministerstva pa je bilo tem laglje mogoče predstaviti nekoliko bolje, ker ima o istem predmetu tudi na Dunaji izhajajoči slovenski državni zakonik veči razpis, ki so ga nedavno „Novice“ priobčile.

Ali kdo se pri nas zmeni za slovenski prevod državnega zakonika! In vendar bi vsak pisatelj, hoteč obdelavati predmet, o katerem tudi državni zakonik govori, zlasti pa razlagavec kake državne postave, moral

mestnik“ ni nič pomagano, ker to je tudi samo: „Stellvertreter des Kaisers“, ter ni zadet pojem: „Statthalter“. Beseda mestodržec (v češkem jeziku od davna místodržitel) ni proti slovni niti neprijetnejša ušesu nego že stara: samodržec.

pogledati v omenjeni slovenski zakonik, ne samo, ker je po pregovoru: Več oči več vidi, pametno ozreti se na to, kar je drugih ljudi trud na dan spravil, nego še več za to, ker — če hočemo kdaj vvesti edinost in doslednost v terminologijo, — vsaj ne smemo prezirati uradne prestave zakonov in ukazov.

Družbe sv. Mohora „Koledar“ za 1875 na pr. obsega sestavček: Dve novi postavi, katerega pisatelj (dr. Serbec) slov. prevoda iz drž. zak. ni porabil, kajti govoreč o opominjalnem postopanju nemški izraz „Widerspruch“ namesto po uradnem prevodu: upor imenuje „kljubovanje“, kar se ne dá opravičiti ni z jezikoznanskega ni s pravoslovnega stališča, prvo ne, ker kljubovati je grda iz ironičnega „zulieb“ (kljubu) izvedena beseda za „trotzen“, drugo ne, ker bi postava, ako bi toženčev odgovor na plačilni nalog imenovala kljubovanje, potegnila že a priori s tožnikom. Bolje je torej že: upor, upreti se.

Niti drug sestavek v istem „koledarji“ o novi meri in vagi se ne vjemlje z uradnim državnim zakonikom, v katerem najdeš dokaj o ti stvari, sosebno pa debeli meroizkusni red (Aichordnung) s premnogimi novimi izrazi; kajti v tem sestavku se brez doslednosti piše tù: santimeter (po franc.), tam pa: decimeter (po nem.) namesto doslednega: centimeter, decimeter itd.

Politične stvari.

Čedalje več dela, čedalje več plačila: to je avtonomija naših županij!

Ker je ravno končani deželni zbor Kranjski pretresoval tudi vprašanje, bi li bile za naše dežele primerne in koristne tako imenovane vélike občine, in se izrekel zoper napravo takih občin, se tudi nam priлично zdi o tej reči izreči svojo misel.

Po novi občinski postavi je izročenih občinam mnogo opravil, katera so prej spadala v področje političnih uradov, tako na pr. skrb za varnost blaga in ljudi, za ceste, za šole; celó za to naj bi občine skrbele, kar spada v področje zdravnikov. Po tem takem bi moral župan, da bi bil vsemu temu kos, biti jurist, inženir, šolnik, zdravnik in Bog vé, kaj še vse, in c. kr. politične uradnije bi bile skoro odveč, ker bi kmalo ne imele družega opravka, ko nabirati vojake in razpuščati sitna, nepriležna jim društva. S tem pa, da so c. kr. politične uradnije oddale taka najsitnejša posla občinskim uradom, so jim naložila tudi več stroške; nasledki v tem obziru so se že pokazali, kajti občine prosijo druga za drugo za dovoljenje novih občinskih priklad na splošne davke. Niže-avstrijski deželni predsednik Konrad je pri taki priliki opominjal deželni zbor, naj se ne prenagli pri dovoljenji občinskega davka, kajti primerilo bi se, da bi občine popolnoma obnemogle in prav po preveliki avtonomiji na kant prišle.

Teh misli nismo samo mi, marveč vsi pametni ljudje, kateri se v to reč le količkaj zamislijo. Čujmo, kaj je pisala Dunajska „Reform“ v tej zadevi!

„Če se pod svitom svobodnosti — piše „Reform“ — občinam nakladajo trudapolna in draga opravila, ki presegajo njihove duševne zmožnosti in moči in po katerih, ako jih opravljajo, v svojem lastnem gospodarstvu pridejo na kant, se bo po taki svobodnosti ali samostalnosti občin tudi država sama tirala do pogube... Vendar so tudi vladni krogi slednjič že prišli do spoznanja, da se pod sedanjo sistemo od občin zahtevajo reči, ki deloma nasprotujejo njihovemu prepričanju in čutstvu